ვინ შეჭამა ტყე...

როგორ გახდა სატყეო რეფორმა ტყეების პირწმინდად გაკაფვის მიზეზი

[illegible]

სატყეო რეფორმა მარშან რეგიონების მოსახლეობის მთავარი სატკივარი გახდა. „ტყიდან ლობიოს შესადგამ სარს არ გვატანინებენ, ზამთარში ალბათ ხიცვით დავიხოცებით“, — აცხადებდნენ შეშინებული გლეხები.

მოსახლეობის შიში გამართლდა. ხელისუფლების ინფორმაციით, 2007-2008 წლის ზამთრის სეზონს მოსახლეობის ნახევარზე მეტი უშეშოდ შეხვდა. შემდეგ კი, ხალხი ტყეს მიესია და სადაც მიწვდა, პირწმინდად გაანადგურა.

2007 წელს ხე-ტყის რესურსების მოპოვებაზე კონტროლი გამკაცრდა, ტყეების განადგურება მნიშვნელოვნად შემცირდა, დაიწერა ათასობით აქტი. ჯარიმები ისედაც გაღარიბებული სოფლებისთვის ზედმეტად მკაცრი აღმოჩნდა.

4 ოქტომბერს მთავრობის სხდომაზე საქართველოს პრეზიდენტმა შეშის მოპოვებაზე „ხელოვნური შეზღუდვების“ გაუქმება მოითხოვა და არსებულ ვითარებას „ფაშისტური რეჟიმი“ უწოდა.

„მე ვთხოვ ყველა სამინისტროს ხელმძღვანელს, ჩავიხედოთ ჩვენი სტრუქტურების საქმიანობაში, რათა ხალხის წვალება აღარ დავუშვათ და ამას ბოლო მოვუღოთ. ხალხის წვალება, პრაქტიკულად, კორუფციის მაჩვენებელია; სადაც ბიუროკრატიაა, იქ კორუფციაცაა... ზედმეტი არ უნდა მოგვივიდეს – რაღაც უნდა ვაკონტროლოთ, მაგრამ იმისთვის, რომ ხალხმა გასათბობად შეშა ლეგალური გზით მოიპოვოს, ფაშისტური რეჟიმის დამყარება აუცილებელი არ არის“, – განაცხადა მიხეილ სააკაშვილმა.

საპრეზიდენტო პროგრამის ფარგლებში საქართველოს მოსახლეობამ პრეზიდენტისგან საჩუქრად შეშის ვაუჩერი მიიღო, რაც თითოეული ოჯახისათვის 5 კუბური მეტრი შეშისთვის ბუნებრივი რესურსის მოსაკრებლის (10-15 ლარის) ანაზღაურებას გულისხმობდა.

პრეზიდენტის შენიშვნას გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრომ უკანონო ჭრებზე კონტროლის შესუსტებით უპასუხა. მოსახლეობამ ტყეს წვიმასა და თოვლში მიაშურა და ადვილად მისაწვდომ ადგილებში ტყე პირწმინდად გაკაფა. ფაქტობრივად, წყალში ჩაიყარა ყველაფერი, რაც უკანონო ჭრების აკრძალვით მოხერხდა. მეტიც, ტყეების პირწმინდად გაკაფვის მიზეზი თვითონ რეფორმა გახდა. კანონდარღვევებზე სამინისტროს თვალის დახუჭვა ნებისმიერ შემთხვევაში მოუწევდა, რადგან ...

... ნები მდიდრდებოდნენ. დანამდვილებით შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოს ტყეების უდიდესი ნაწილი კომერციული, სამასალე მერქნის გამო განადგურდა.

2005 წელს ძალაში შევიდა საქართველოს კანონი „ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ“, რომლის მიხედვითაც ხე-ტყის მოპოვება მხოლოდ სარგებლობის ლიცენზიით დაიშვა, რომელიც აუქციონის წესით გაიყიდებოდა. ფაქტობრივად, ეს იყო კანონი ბიზნესისთვის და არ მოიცავდა სოციალურ საკითხებს. მისი მიღებისას არავინ გაითვალისწინა ის ფაქტი, რომ საქართველოში მერქანი, სამრეწველო მიზნების გარდა, შეშადაც გამოიყენება.

შესაგად, ხელისუფლება იძულებული გახდა, ყოველ ორ კვირაში ერთხელ კანონმდებლობაში ცვლილებები შეეტანა. თუმცა, მოსახლეობის შეშით უზრუნველყოფა კანონმა მაინც ვერ დაარეგულირა...

შის გამოყენების ერთადერთი საშუალება ლემელის ტყეში დადგმაა“, – ამბობს ლევ ბახუტაშვილი.

რეფორმის ფარგლებში მნიშვნელოვნად შეიცვალა სატყეო დეპარტამენტის შიდა და ტერიტორიული ორგანოების სტრუქტურა. ინსტიტუციურად გაუმართავ სატყეო სამსახურებში საკმარისი ადამიანური რესურსი არ აღმოჩნდა.

არსებული წესების მიხედვით, ერთი მეტყევე (რეინჯერი) ტყეში მინიმუმ 3-ჯერ უნდა მივიდეს: ტყეკაფის გამოყოფის დროს, ტყეკაფში გლეხის მიყვანისას და დამზადებული შეშის კანონიერების შესამოწმებლად. იმავე ამბროლაურის რაიონში დაახლოებით 7 ათასი კომლი და 20-მდე რეინჯერია, ანუ ერთი რეინჯერი დაახლოებით 350 კომლს უნდა მოემსახუროს, რაც ტყეში, სულ მცირე, 200 გასვლას გულისხმობს, ისიც იმ შემთხვევაში, თუ რეინჯერი 5 კომლს ერ...

არსებობს კიდევ ერთი – ეკოლოგიური პრობლემა. ოფიციალური მონაცემებით (რომლებიც საკმაოდ მოძველებულია და აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ტერიტორიასაც მოიცავს), საქართველოს ტყეების წლიური შემატება დაახლოებით 4 მილიონი კუბური მეტრია. მეცნიერულად გამართლებულია დახლოებით 2 მილიონი კუბური მეტრი მერქნის მოპოვება. მხოლოდ ვაუჩერებით განსაზღვრული მოსაჭრელი მერქნის საერთო მოცულობამ კი 4,5 მილიონი კუბური მეტრი შეადგინა.

ირაკლი მაჭარაშვილი (*ასოციაცია „მწვანე ალტერნატივა“*): „მთავრობის დადგენილებით, საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს 920 ათასი ვაუჩერის გაცემა დაევალა. ერთ კვირაში, დადგენილებაში ცვლილებების შეტანის შემდეგ, ეს რიცხვი მილიონამდე გაიზარდა. გაუგებარია, ეს რაოდენობა საიდან აიღეს, ქართულ სოფლებში მილიონი ოჯახი ნამდვილად არ ცხოვრობს. ისიც საინტერესოა, რომ ვაუჩერები მთავრობის დადგენილების გამოცემამდე დარიგდა. 19-20 ნოემბერს რაჭასა და ქვემო სვანეთში ასეთ ფაქტებს თვითონვე შევესწარით, დადგენილება კი 21 ნოემბერს გამოიცა. მართალია, ვაუჩერს თან ახლავს განმარტება, რომ მისი გამოყენების ვადა 2012 წლამდეა, მაგრამ არ არსებობს გარანტია, რომ კუთვნილი ვაუჩერის განაღდებას ყველა წელსვე არ ეცდება. ამას უნდა დავუმატოთ მერქნის ის რაოდენობა, რისი დამზადებაც მიმდინარე ლიცენზიებითაა განსაზღვრული და ხე-ტყის ის რაოდენობაც, რისი დამზადების 28 ლიცენზიაც თებერვლის აუქციონზე უნდა გავიდეს (დაახლოებით 400 ათასი კუბური მეტრი ყოველწლიურად). მერქნის მოპოვების ასეთი მასშტაბი ტყეების გარდაუვალ განადგურებას გამოიწვევს, რაც პირველ რიგში, მძიმედ დააწვება სოფლის მოსახლეობას მოსალოდნელი ეკოლო...

A-91

[illegible]ზიდენტის შენიშვნას გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრომ უკანონო ჭრებზე კონტროლის შესუსტებით უპასუხა. მოსახლეობამ ტყეს წვიმასა და თოვლში მიაშურა და ადვილად მისაწვდომ ადგილებში ტყე პირწმინდად გაკაფა. ფაქტობრივად, წყალში ჩაიყარა ყველაფერი, რაც უკანონო ჭრების აკრძალვით მოხერხდა. მეტიც, ტყეების პირწმინდად გაკაფვის მიზეზი თვითონ რეფორმა გახდა. კანონდარღვევებზე სამინისტროს თვალის დახუჭვა ნებისმიერ შემთხვევაში მოუწევდა, რადგან ხალხი სიცივეს ვერ გაუძლებდა და ტყეს მაინც შეესეოდა.

„პანიკის გამო ხალხმა შეშის რამდენიმე წლის მარაგი დააზვავა — რასაც ახლა მოვასწრებთ, თორემ გაისად ტყეში არავინ შეგვიშვებს. სოფელ ჭყერემისკენ მიმავალ გზაზე, რომელიც ადრე მთლიანად ტყეზე გადიოდა, ხეები საერთოდ აღარაა“, — ამბობენ კაზელი გლეხები.

რატომ ჩავარდა ტყის რეფორმა

ბოლო დრომდე მოსახლეობის შეშით უზრუნველყოფა 1999 წლის ტყის კოდექსით რეგულირდებოდა. კერძოდ, სატყეო მეურნეობაში სანებართვო მოწმობის სახით ტყის ჭრის ბილეთი გაიცემოდა. მაშინდელი კვლევებით, მასშტაბური უკანონო ჭრები სწორედ შეშის დეფიციტს მიეწერებოდა და ღარიბ გლეხებს ბრალდებოდა, უკანონო ხე-ტყის ბიზნესით კი მაფიოზური კლანი სარგებლობდა [illegible] გულირა. ამის ლეგალური საფუძველი 2006 წლის ზამთარში შემუშავდა. გართულდა შეშის კანონიერად მოპოვებისათვის საჭირო საბუთების შეგროვების პროცედურა. დოკუმენტების შესაგროვებლად სოფლად მცხოვრებ ადამიანს რამდენიმე ადგილზე მისვლა უწევდა: საკრებულოში, ბანკში, სატყეო სამსახურში (ხშირად ეს დაწესებულებები სოფლებიდან რამდენიმე ათეული კილომეტრითაა დაშორებული).

შეშის დამზადებისა და ტრანსპორტირებისათვის გლეხს 24 საათი მიეცა, რის გამოც ბევრს დამზადებული შეშა ტყეში დარჩა. ამბროლაურელ ლელო ბახუტაშვილს ტყეში ტრაქტორი გაუფუჭდა, როცა შეაკეთა, უკვე სხვისი რიგი იყო და შეშა ტყიდან ვეღარ გამოიტანა. „სადაც ეს შეშა მოვჭერი, ახლა იქ წელამდე თოვლია. შე-

თდროულად მოემსახურება. თუ გავითვალისწინებთ, რომ მაღალმთიან სოფლებში რეინჯერი დღეში მხოლოდ ერთ ტყეკაფამდე მისვლას ახერხებს, მას სხვა ფუნქციებიც აკისრია და საქმე სამსახურები არაპროფესიონალებითაა დაკომპლექტებული, ეს ციფრები აბსურდამდე მიგვიყვანს.

გაზაფხულზე მთავრობამ გადაწყვიტა, სახელმწიფო ტყის ფონდის ნაწილი ადგილობრივი თვითმმართველობებისთვის გადაეცა და შეშით მომარაგებაზე პასუხისმგებლობაც მათთვის გადაებარებინა. მთავრობის 23 მაისის დადგენილებით, გადაცემულ ტყეებში ტყეკაფების გამოყოფის სამუშაოები 30 სექტემბრამდე უნდა დასრულებულიყო.

თუმცა, ტყეები არც თვითმმართველობისთვის გადაუციათ და სანებართვო მოწმობების გაცემაც ოქტომბრის ბოლოს დაიწყო. ობიექტური მიზეზების გამო, ტყეკაფები შორ მანძილზე გამოიყო, სადაც გზები ჯერ არ იყო შეყვანილი და საშეშე მერქნის გამოტანა შეუძლებელი გახდა. ზოგან თოვლიც მოვიდა, ზოგან წვიმებმა შეაფერხა. როცა ლეგალურად მოჭრა დაიშვა, ტყეში შესვლა უკვე ფიზიკურად შეუძლებელი იყო.

ეკოლოგიური პრობლემიდან მძიმე სოციალურ პრობლემამდე

მოსახლეობის შეშით მომარაგებასთან დაკავშირებული პრობლემების მთავარი მიზეზი საშეშე მერქანზე ბუნებრივი მოსაკრებლის სიძვირე კი არა, ზოგადად ქვეყანაში არსებული ინფლაცია და მაღალი ფასებია. 5 კუბური მეტრი შეშის გამოტანა 400-600 ლარი ჯდება. აქედან ძირითად თანხას ხე-ტყის დამზადებისა და ტრანსპორტირების ხარჯები შეადგენს. ბუნებრივი რესურსის მოსაკრებელს კი მთელ ამ თანხაში საკმაოდ მცირე წილი უკავია. ვაუჩერის მიღებით ოჯახმა 15 ლარის ეკონომია გააკეთა, დანარჩენი თანხა კი კვლავ გადასახდელი დარჩა.

[illegible] კუბური გაუჩერის [illegible] წლისკე არ ეცდება. ამის უნდა დავუმატოთ მერქნის ის რაოდენობა, რისი დამზადებაც მოინარე ლიცენზიითაა [illegible] და ხე-ტყის ის [illegible] [illegible] (გასხვისებით 400 [illegible]) [illegible]. მერქნის [illegible] ასეთი მასშტაბი ტყეების გარდაუვალ [illegible] გამოიწვევს, რაც პირველ რიგში, მძიმედ დააწვება სოფლის მოსახლეობას მოსალოდნელი ეკოლოგიური კატასტროფებისა და ტყის რესურსის ამოწურვის სახით. უახლოეს მომავალში ეკოლოგიური პრობლემა მძიმე სოციალურ პრობლემად გადაიქცევა“.

აჭარის მოსახლეობა გზების ჰიკეტირებით იმუქრება

სოფლის მოსახლეობის ტყის რესურსებზე ხელმისაწვდომობის პრობლემა მხოლოდ შეშის [illegible] არ გამოიხატება. ტყით [illegible] ქართული სოფლების ტრადიციული ცხოვრების წესი გაქრა. სოფლის მოსახლეობის ყოფისა და ფერმერული საქმიანობის განუყოფელი ელემენტია: სახურავის შეკეთება, ბეღლისა და ბოსლის გამართვა, თივის ზვინის დადგმა, [illegible] შემოკავება, ვაზის ჭიგოსა და ლობიოს სარის დამზადება. დღეისთვის ამ ყველაფრის გაკეთება ლეგალური გზით შეუძლებელია. საუბარი აღარაა სახლის ასაშენებლად თუ შესაკეთებლად სამასალე მერქნის მოპოვებაზე. გასათვალისწინებელია, რომ ბოლო დროის სტიქიური მოვლენების შედეგად უამრავი სახლი და კარმიდამო დაზიანდა.

ზვიად დიასამიძე (*სოფელი ფურტიო, მთიანი აჭარა*): „კონტროლის გამკაცრება სოფლის მოსახლეობას მეეხო და არა ლიცენზიის მფლობელებს. ზოგს ჭერი ჩამოექცა, ზოგს — იატაკზე კოჭი აქვს გამოსაცვლელი და ვერა ფერს ახერხებს. კანონმა ხალხი იძულებული გახადა, მოეპარა, რისთვისაც 100-ზე მეტი ოჯახი დააჯარიმეს. კაცი 2 ათასი მეტრის სიმაღლეზე რომ ცხოვრობს, სექტემბერ-ოქტომბერში შეშა თუ არ მიიტანა, ნოემბერში სულ რომ აჩუქო, აღარ სჭირდება. მოსახლეობა ყურადღების მიქცევას გზების პიკეტირებით და ხე-ტყის რესურსების დამამზადებელი ფირმების [illegible] პარალიზებით გეგმავს“.

ფაქტია, რომ ამჟამად არსებული [illegible] რიგი ბაზა სერიოზულ გადახედვას [illegible] „ფამისტურმა რეჟიმმა“ [illegible] [illegible]ბისა და ახალმოსახლეობის [illegible] [illegible] სამლებელია. [illegible]